

MAKTABLARDA RUS TILI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR

Yusupova Laylo Erkinovna

Kosonsoy tuman 1- son Kasb hunar maktabi Rus tili fani yetakchi o'qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada rus tili metodikasi va uni o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar. *Ta'lim sifati, maktab, metod, maktabgacha ta'lim, rus tili, chet tili, zamonaviy ta'lim.*

O'zbekiston ta'lim islohatlarini amalga oshirish bo'yicha butunlay yangicha g'oyalar yondashuvlar, tamoyillar va yo'nalishlarga asoslangan bosqichga qadam qo'ydi. Shuni unutmashimiz kerakki, kelajagimiz poydevori ilm dargohlaridan yaratiladi. Aynan shu dargohlarda mamlakat ertangi kuniga zamin yaratiladi. Boshqacha qilib aytganda, xalqimizning ertangi kuni qanday bo'lishi, yosh avlodning bugun qanday ta'lim va tarbiya olishga bog'liq. Shunday ekan, kelajagimiz yoshlariga beriladigan ta'lim sifatli, mazmunli va qiziqarli bo'lishi kerak. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, har bir ta'lim dargohining o'z o'zni, ahamiyati mavjud, lekin boshlang'ich bosqich hisoblanmish maktabgacha ta'lim dargohlarining ahamiyati kun sayin ortib bormoqda. Mamlakatimiz mustaqillikka erishgach, rus tiliga e'tibor biroz pasaygan davrlar ham bo'ldi. Sababi, uning o'rniga boshqa xorijiy tillar, xususan, ingliz va fransuz tillari kirib kela boshladi. Ammo aholining hanuzgacha salmoqli qismini tashkil qiladigan o'rta yoki katta avlod vakillari orasida rus tilining qadri, ahamiyati balandligicha saqlanib qolgandi. Har qanday til insonni yuksaltiradi deganlaridek, rus tilini o'rganish ham insonga katta imkoniyatlar eshigini ochadi. Zero hanuzgacha yer yuzi aholisining ancha qismi rus tilida muloqot qilishadi. Rossiya federatsiyasi va Sharqiy Yevropa davlatlarining aksariyat qismi aynan ushbu tilda muloqot qiladilar. Yurtimiz misolida olib qaraydigan bo'lsak ham aholining ma'lum qismi bo'lmish ruslar, tatarlar va shu kabi xalqlar ushbu tilda so'zlashadilar. Shunday ekan ushbu tilni o'rganish, o'rgatish dolzarb masaladir.

Zamonaviy ta'limning markazida o'qituvchining faoliyati turadi. Boshlang'ich ta'lim tizimida rus tilifani markaziy o'rinni egallaydi. Haqiqatni bilish vositasi sifatida rus tili nafaqat lingvistik bilimlarni, balki bolaning intellektual rivojlanishini ham ta'minlaydi, konseptual-kategorik apparatni shakllantiradi, mavhum fikrlash, xotira va tasavvurni rivojlantiradi. So'nggi yillarda, afsuski, o'quvchilar rus tili darslarida qiziqishning keskin pasayishi, bolalarning til ko'nikmalarini kengaytirish, savodxonlik va nutq madaniyatini oshirishga bo'lgan istagi yo'q. Hozirgi kunda barcha o'qituvchilarni qiziqtiradigan eng muhim muammo — rus tili darsining o'quvchilarning asosiy ta'lim va tarbiya shakli sifatida samaradorligini oshirishdir. Xuddi shu shaklda o'tkazilgan darslar o'quvchini charchatadi. O'quvchi va o'qituvchi uchun darslarning monoton ekanligi o'quv faoliyatining samaradorligini pasaytiradi. Ta'lim berishga majbur qilmang, balki qiziqish uyg'oting, o'quvchida doimiy bilim olish istagini paydo qilish o'qituvchining vazifasidir. Yosh o'quvchi o'ziga xos yosh

xususiyatlariga ega: beqaror e'tibor, vizual-majoziy fikrlashning ustunligi, vosita faolligini oshirish, o'yin faoliyatiga bo'lgan intilish, bilimlarning xilma-xilligi. Bularning barchasi o'qituvchining ishini murakkablashtiradi. Dars davomida bolalarning e'tiborini saqlab qolish uchun faol va qiziqarli fikrlash faoliyatini tashkil etish zarur. An'anaviy ta'lim usullari har doim ham barcha talabalar tomonidan materialning assimilyatsiyasini ta'minlay olmaganligi sababli, darslarda o'quv faoliyatini mohirona tashkil etish kerak bo'ladi. Ushbu faoliyatni shakllantirish uchun sharoit yaratish uchun bilim motivatsiyasini shakllantirish kerak. O'qituvchilarga darslarni tayyorlash va o'tkazishga ijodiy yondashish bolalarga nisbatan ko'p narsani ijobiy o'zgartirishi mumkin. O'quvchilarni faollashtirish, qiziqishni rivojlantirish, ularni bilimga ega bo'lishga undash uchun o'qituvchi ishni va darslarning boshqa shakllarini — ularning qiziqarli navlarini amaliyotga joriy etishi va natijada mualliflik-noan'anaviy darslarni yaratishi kerak. Rus tili o'qituvchisi faqat dars uchun rasmiy talablar bilan boshqarilishi mumkin emas. Uslubiy faoliyatini takomillashtirish uchun o'qituvchi rus tili darslarining an'anaviy va noan'anaviy shakllarini, ularning tipologiyasini, ta'lim tizimida darslarning o'ziga xos xususiyatlarini bilishi kerak.

Rus tilini maktablar, kollej va litseylar, universitetlarda, shuningdek, maktabgacha ta'lim dargohlarida o'qitish yo'lga qo'yilgan. Rus tili ham ingliz tili kabi ikkinchi tilimizga aylanib bormoqda. Til - ta'limning eng muhim vositasidir, faqat ona tilini yaxshi bilishgina boshqa tillarni jumladan, rus tilini o'rganishga va o'qitishga yordam beradi. Bugungi kunda ko'plab ota-onalar nafaqat farzandlarining ona tilini saqlab qolishga, balki rus tili va boshqa xorijiy tillarni ham o'zlashtirishga intilmoqda. Jamiyatda rus tiliga bo'lgan talab, shuningdek, ota-onalarning iltimos va takliflari kun sayin ortib bormoqda. Agar ota-onalar farzandlarining rus yoki chet tilini chuqur o'rgatadigan yaxshi maktabda o'qishini xohlasalar bola maktab yoshigacha bu tilni ma'lum darajada bilishi kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, bolalar uchun til o'rganish qanchalik erta boshlansa, til ko'nikmalarini o'zlashtirish darajasi shunchalik yuqori bo'ladi. Rus tilini o'qitishning asosiy shakli darsdir. Sababi yurtimizda ushbu til birinchi tili bo'lgan aholi soni u qadar ko'p emas va hammada ham jonli muloqot or qali ushbu tilni o'rganish imkoniyati mavjud emas. Mashg'ulotlarning asosiy maqsadi bolalarning nutq faolligini uyg'otish va rus tilidagi nutqning to'g'riligiga erishishdir. Bolalarga rus tilini o'rgatish bo'yicha ishlarni rejalashtirishda o'qituvchi guruhdagi, oilalardagi nutq holatini, bolalarning rus tilini tushunish darajasini hisobga olishi kerak. Har bir darsda nutq muammolarini har tomonlama yechish ko'zda tutilgan bo'lib, bunda mavzu va aniq vazifalardan qat'i nazar, tilning fonetik, leksik, grammatik jihatlari ustida ish bir vaqtda olib boriladi, izchil nutq malakalari shakllantiriladi.

Rus tilini o'qitishning asosiy muammosi - bu bolaning yoshi. Ma'lumki, bolalarga rus tilini o'rgatishda ularning yoshi asos qilib olinadi, chunki bola chet tilini so'zlar, qo'shiqlar, musiqa va o'yinlar orqali o'rganadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishning asosiy maqsadlari:

- bolalarda chet tilida boshlang'ich muloqot ko'nikmalarini shakllantirish;

- bolalarda chet tillarini keyingi o'rganishga ijobiy munosabatni shakllantirish; - boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqishni rivojlantirish;
- chet tilining tuzilishiga ko'nikish davrini tashkil etish;
- bolaning tushunishini osonlashtirish Har qanday tilni o'rgatishda bolaning nutqi yodlangan iboralar va so'zlarga asoslanishiga yo'l qo'ymaslik kerak, zero bu narsa bolani cheklab qo'yadi va doimiy takrorlanishga olib keladi.

Avval boshidanoq bolalar tomonidan rus tilini o'rganishning asosiy sababi bu muloqot qilish uchun foydalanish g'oyasini o'z ichiga olmog'i lozim. Ushbu jihat bolaga erkinlik taqdim etadi hamda ma'lum bir qolipga tushib qolishdan saqlaydi. O'qituvchilar, ota-onalar va yon atrofdagilar tomonidan aytilgan aytilgan narsalarni tushunish va anglash rus tili o'qitishning dastlabgi davrlarida asosiy maqsad bo'lmog'i lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Babkina N. V. O'quv jarayonida rivojlanayotgan o'yinlar va mashqlardan foydalanish // Boshlang'ich maktab-1998 — № 4.
2. Barinova E. A., Bojenkova L. F., Lebedev V. I. Rus tili metodologiyasi. — M., 1974.
3. Bondarenko S. M. Maktabda rus tilini o'qitish metodikasi. — M., 1979.
4. E. Yu. Protasova, N.M. Vatan: Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish usullari.
5. S. M. Gafforova , G. Z. Garafiyev , D.S. Garipova, G. M. Bilalova , R. F. Nigmatullina , Z.F. Badrutdinova : Biz rus tilini o'rganamiz. Maktabgacha yoshdagi bolalarga rus tilini o'rgatish bo'yicha uslubiy qo'llanma.
6. Uktamovna, M. M. (2023). Enhancing Vocabulary Acquisition in B2 Level Students through Diverse Exercise Modalities and Reading Activities. *Genius Repository*, 26, 73-74.
7. Mamadjanova, M. (2023, December). SEMANTIC CLASSIFICATION OF EPITHETS IN THE ENGLISH LANGUAGE. In Fergana state university conference (pp. 88-88).
8. Uktamovna, M. M. (2023). Syntactic-Structural Classification of Epithet in the English Language". *American Journal of Science on Integration and Human Development* (2993-2750), 1(10), 60-62.
9. Mamadjanova, M. U., & qizi Malikova, G. X. (2023). HOW ENGLISH BECOME GLOBAL LANGUAGE: HISTORICAL OVERVIEW. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(17), 888-892.
10. Mamadjanova, M. U., & qizi Xomidova, M. S. (2023). GRAMMAR TRANSLATION METHOD: EXPLORING ADVANTAGES AND DISAVANTAGES. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(17), 309-311.
11. Uktamovna, M. M., & Oybekovna, Z. F. (2023). UNRAVELING THE CONNOTATIVE AND DENOTATIVE MEANINGS OF WORDS. *Научный Фокус*, 1(8), 640-642.
12. Tojiboyeva, M. S. Q. (2022). SEMANTIC DIVISION OF TOURISM TERMINOLOGY. *Scientific progress*, 3(6), 116-119.